

Noha a kötet terjedelmének nagyobb része az AFHRA archívumában őrzött dokumentumokra épül (7–95. o.), azt további fejezetek egészítik ki. Egyrészt a már említett, a város pusztulását, az épületkárokat bemutató képekből összeállított képmelléklet (*A romváros képei 1944–1947*, 113–160 o.), másrészt a korabeli feljegyzésekből, naplókából, illetve visszaemlékezésekből a Szerző által összeállított blokk (96–111. o.). A kötet igen szép, ízléses külsőben jelenik meg, amely a szerkesztő, a kiadó, s nem utolsósorban a nyomda munkáját is dicséri, hiszen a képek élessége teszi lehetővé, hogy maradéktalanul élvezhessük a fotókat, légifelvételeket. A sok pozitívum mellett azonban nem mehetünk el szó nélkül az elő-előforduló helyesírási hibák, betűhibák mellett, illetve további hiányérzetet okoz az olykor nem következetes jegyzetelés (például a levéltári forrásoknál), s a legközelebbi kiadásnál a rövidítések kötet végén történő feloldásáról is érdemes lenne gondoskodni. Mert hogy lesz következő kiadás, abban biztosak vagyunk.

IFJ. SARKADY SÁNDOR

Szabó Péter: Don-kanyar / Don-Bend

1942–1943

Budapest, 2013.

2013 januárjában egy olyan hadtörténeti összefoglaló (fotóalbum) jelent meg a magyar királyi 2. Honvéd Hadsereg történetéről, amely méltó (és nemes) a 70. évfordulóhoz. Az utóbbi évtizedek tipográfiailag legszebb katonai vonatkozású kézikönyvét veheti kézbe az olvasó. A remekbe szabott, gondos és körültekintő munkával összeállított könyv szerzője Dr. Szabó Péter alezredes, aki a téma legkiválóbb ismerője és hazai tekintélye is egyben. A könyv írója harminc éve fáradságosan kutatja annak a hadseregnek a történetét, amelyre emlékezni csak titokban lehetett, és hiteles történetének a kutatása a nyolcvanas évek végéig tabunak számított hazánkban. A gondosan megírt fejezetek mögött érződik az elkötelezettség, a felvilágosító és a tanító szándék is. Könyvében objektív, a történelmi tényekhez szigorúan ragaszkodó válaszokat kapunk valamennyi feltett kérdésünkre.

Miért és hogyan állt fel az a hadsereg, amelyben nagyapáink, apáink, nagybátyáink, szeretett hozzátartozóink küzdöttek a hazáért a haza határaitól 1500–2000 km-re? Milyen volt a hadsereg fegyverzete és felszerelése? Milyen véres harcokat vívtak honvédek a Donhoz való előrenyomulás idején? Megismerhetjük az öldöklő doni hídfőcsaták történetét és mérlegét. A könyv utolsó két fejezete a legfrissebb adatokra támaszkodva mutatja be a hadsereg reménytelen – és mégis hősiesség – helytállását. A mű méltó emléket állít mindazoknak, akik a doni hadműveletek több mint egy esztendőig tartó forgatagában bátran és férfiasan harcoltak. Mert nincs magyar család – az egész akkori haza területén –, akinek hozzátartozói közül valaki ne vált volna áldozattá a véres küzdelmeknek. Ki hősi halált halt, ki megfagyott vagy nyomtalanul

eltűnt az orosz hómezőkön, ki pedig hadifogságban, nyomorúságos körülmények között vesztette életét. Erkölcsi elégtétel ez a könyv azoknak a családoknak, akik katonahozzá tartozói túlélték a doni poklot, de megbélyegzettek váltak egész életükre.

Ez a könyv egyben bátor kísérlet arra is, hogy megszabadítsa a 2. Honvéd Hadsereg emlékét az évtizedek alatt ráakódott ideológiai szennytől, a „jól értesültségtől”, a fél igazságoktól; a szájhagyományokban terjedő és a magyar történelem eseményeire vonatkozó oly jellegzetes legendáktól. A szerző személyében azt a hadtörténést köszöntjük, aki minden magyar megye és város esetében szerzőtársként, szakértőként, veszteségajstromok összeállítójaként járult hozzá, hogy végre méltó emléke legyen a soproni, egri, tolnai, fehérvári, kiskun, nyírségi, losonci, salgótarjáni katonáknak. Büszke vagyok rá, hogy 15 esztendeje barátjának tekint engem, a civil helytörténést is. Ezt a barátságot már két megjelent könyvünk [Soproniak a Don-kanyarban 2001, 2009, Fotókönyv a Don-kanyarból: Klaus Emil soproni őrvezető fotói 2007] is fémjelzi. A most megjelent könyv külön értéke, hogy kilép a hazai elszigeteltségből, és angolul is olvasható.

A kötetben 188 fekete-fehér fotó, 23 korabeli egyedi színes dia, és 4 színes felvétel kapott helyett. A kötet utolsó fejezetét (Magyar katonai temetők napjainkban) Maruzs Roland őrnagy írta. A kötetben 4-5 kép kivételével csak olyan felvételekkel találkozunk, amelyek eddig sehol sem jelentek meg nyomtatásban. (A képeket a HM Hadtörténeti Intézet Fotóarchívuma őrzi.)

A mű nem hiányozhat a soproni családok könyvespolcáról sem. Sopron, az egykori katonaváros, örökké adós hős fiainak. A mai nemzedék merítsen e könyvből erőt, hogy volt idő, amikor meg kellett halni a hazáért, vagy élni kellett érte; és ez volt a nehezebb, sebeket és lelki sebeket hordozva egy életen át.